

turkar, två med greker och en vardera med finnar, jugoslaver och polacker. Men finnarna utgör ju hälften av våra invandrare och bara en finsk familj berättar om sin situation. Tre ensamstående kvinnor, varav två med barn, återfinns också bland de intervjuade men sådana fall torde vara relativt få bland invandrarna. Man kan nog säga att urvalet inte är särskilt representativt. Men trots detta torde boken ha ett värde därför att den på ett målande sätt skildrar hur livet i Sverige kan te sig för några invandrare. Som en röd tråd genom deras berättelser går drömmen om att återvända hem eller åtminstone hemlängtan. På frågan om han tänker bli svensk medborgare svarar en turk "absolut nej". "Jag tänker inte stanna här i evighet. Mina förfäder var turkar, jag är född turk och jag tänker dö som turk. Om jag skulle bli svensk medborgare skulle jag känna mig som om jag utnyttjade svenskarna."

Nästan genomgående säger de intervjuade att det är för barnens skull man flyttat till Sverige, man vill ge dem en bättre start i livet. Det är därför så mycket mer tragiskt när man erfar de svårigheter barnen i skolan och ungdomarna i åldern 16—20 år möter. Här behövs sannerligen en kraftig satsning av det svenska samhället för att vi inte skall få en förlorad generation, män-

niskor som är avogt inställda till sig själva, som inte har en möjlighet att förverkliga sig utan blir svenska samhället.

Mycket nytt kommer väl inte fram i intervjuerna men det kan vara av intresse att läsa Gunnel Mogårds skildring av en invandrarbyrås vardag. Det visar vad personligt engagemang och intresse hatfyllda och aggressiva mot de egna och det kan åstadkomma. Men man har anledning att sätta ett stort frågetecken i kanten, då hon hävdar att vi f n har "en mycket stor illegal invandring". Däremot måste man applådera hennes fråga till dem som gnäller över invandrarna och tror att de tar jobben ifrån oss och lever på våra skattepengar: "Har du tänkt på vem som diskade tallriken efter dig när du åt på restaurang sist?"

Kjell Öberg skildrar invandrarverkets arbete, mål och medel. Han tycker inte att det är något fel på principerna för att hjälpa invandrarna till rätta i vårt samhälle. Men han framhåller, vis av resultaten från anslagsframställningarna att de resurser som regering och riksdag ställer till verkets förfogande inte motsvarar det de givit verket i uppdrag att utföra och tror att det utför. Diskussioner och kritik kring invandrarfrågan ser han som ett hälsotecken, ett tecken på att vi bryr oss om. Som ett sådant bör man se också denna bok.

Sexualitet och handikapp

GUNNEL ENBY:

Vi måste få älska — en bok om handikappade

Bokförl. Prisma 78 sid. Kr. 10:—

Det är på tiden att vi lämnar den endimensionella synen på sex som en angelägenhet för perfekta kroppar. Vi måste acceptera att sexualiteten är ett primärt behov hos alla levande varelser. De handikappade är inga könslösa varelser. De har samma behov av värme, gemenskap och erotiska upplevelser som alla andra.

Detta konstaterar Gunnel Enby, själv rörelsehindrad sedan tonåren, i en nyutkommen bok med titeln "Vi måste få älska". Boken som snarast har formen av en stridsskrift, är välgörande fri från

sentimentalitet. Den formen av engagemang är hon snarare på vakt emot.

Bokens titel gör att man väntar sig en relativt snäv behandling kring de handikappades sexuella och emotionella behov. Enby har emellertid inte utnyttjat möjligheterna till en sådan begränsning. Däri ligger en av bokens stora kvalitéer. Hon eftersträvar att behandla bokens tema i sitt sociala sammanhang. Det ger henne tillfälle att gissla individers och grupperns hållning till de handikappades situation i vi-

dare mening. Hon går till attack mot en rad företeelser inom samhället och dess institutioner. De mest inträngande och samtidigt skakande skildringarna är valda från vårdanstalter, där hon själv vistats. Boken innehåller också resoneringar avsnitt, allt ifrån moraliska värderingar till samhällsekonomiska aspekter på vården av de handikappade.

Förf:s starkt samhällskritiska dokument präglas också av en påtaglig bitterhet och ängslan. Bitterhet över serier av förödmjukande och kränkande behandling på vårdanstalter. Ängslan för att anhöriga till handikappade skall svikta i sitt dygnet-runt-svar p.g.a. bristande stöd från samhället. I ett särskilt kapitel analyseras på ett förtjänstfullt sätt de faktorer som enligt Enbys mening bidrar till att skapa allmänhetens bild av den handikappade.

Varför vet då människor så lite om de handikappades liv och möjligheter? Förf. pekar på flera sannolika anledningar. Kanske är insikten om att vi själva genom olyckshändelse eller sjukdom helt plötsligt kan tillhöra de handikappades skara i sig ett psykologiskt betingat hinder mot inlevelse och djupare förståelse. Andra faktorer är naturligtvis de handikappades sociala isolering, som starkt begränsar andra människors erfarenheter av kontakter med dem.

Det finns emellertid genvägar till ökad förståelse och respekt, menar Enby. D.v.s. för vissa. Det gäller att vara vacker eller intelligent, he'st bådaddera. Den kroppskult som dominerar massmedia och novellmagasin förstärker också de handikappades egna hänningar och upplevelse av att vara annorlunda.

Förf. menar att den handikappades rätt till sexuella kontakter på sina egna villkor och förutsättningar inte bara är en

fråga om fundamentala mänskliga rättigheter och jämlikhetskrav. Ett accepterande av deras behov av gemenskap, sex och uppskattning skulle också kunna vara ett värdefullt inslag i rehabiliteringsarbetet. Ökad självtillit och stimulans kan bryta den uppgivenhet och tristess som lätt smyger sig in i vårdinstitutionens vardag.

Hur skall man nu komma tillrätta med denna massiva intolerans och brist på inlevelse? Enby menar att vi måste bryta de handikappades sociala och emotionella isolering. Umgås med varandra i naturliga vardagssituationer. Hon vill se "allsamhället" förverkligat snarast, ett samhälle som ger även de handikappade en chans att fungera. I det samhället skall alla kunna ta egna initiativ och känna ansvar för sina handlingar — inte genom ombud —. Detta förutsätter ett handikappvänligt samhälle. Med rimlig service i närmiljö och vetligt planerade bostäder skulle många handikappade själva kunna lösa sina kommunikations- och relationsproblem. Samtidigt skulle dyrbara vårdplatser kunna sparas. Därför är hon starkt kritisk mot tanken på att förlägga olika aktiverande insatser till anstalterna. Det uppfattar hon som uttryck för det etablerade handikapptänkandet.

De handikappade utgör ingen erotisk minoritet. Förf. hävdar att de handikappade har samma sexuella mönster och behov som befolkningen i övrigt. Detta kräver en attitydförändring också till de homosexuellas behov. Finns det då ingen optimism och framtidsstro när det gäller möjligheterna att förändra inställningen i dessa frågor? Det finns, menar förf., bara en väg att gå. Och den går inte över de etablerade "sakkunniga", som hon anser ha svikit. Här blommar bitterheten ut i full styrka. Hon talar om "dem som så omänskligt förbrutit sig mot

oss". Det är vi handikappade själva som är sakkunniga, som har erfarenheterna och som bäst förstår att formulera våra behov, fastslår hon.

Förf:s budskap manar till eftertanke och självrannsakan. Det angår oss alla.

Ivan Ottoson

Samspel i grupper

LAWRENCE SHULMAN:

Socialt arbete med grupper

Lund, 1971. Översätn. Ulla Ziegler.

124 s. ca kr. 20:—

Det ökade intresset för hur människor påverkar varandra i grupper har medfört ett ökat behov av att systematiskt studera skeenden i olika typer av grupper. I boken Socialt arbete med grupper redogör Shulman för erfarenheter från grupparbete vid en amerikansk ungdomsvårdsskola. Som handledare för elever vid en socialhögskola följde han under en sexmånadersperiod en grupp praktikanter i deras arbete på institutionen. Boken skildrar hur dessa praktikanter arbetade i olika typer av grupper på en stor (350 platser) och relativt konventionellt uppbyggd institution. Deras arbetsuppgifter bestod i att arbeta med grupper av ungdomar (flickor och pojkar i åldern 12—23 år), med personal i olika typer av personalgrupper och så småningom även med ledningen för institutionen.

Bokens första del innehåller ett antal rapporter som skrivits av de olika praktikanterna. Utdragen ger exempel på problem och uppgifter rörande gruppens målsättning, medlemmarnas inbördes samarbete, relationen mellan gruppen i dess helhet och dess

omgivning samt påverkan av institutionen i sin helhet. Rapporterna är upplagda som en slags dagboksanteckningar och de ger en god bild av samspelet i de olika typer av grupsituationer som de beskriver. Inledningsvis ges i varje rapport en kort illustrativ karakteristik av situationen i gruppen som den uppfattas av gruppabetaren (praktikanten) dennes syn på sin egen roll i gruppen och relationerna medlemmarna emellan. Sedan följer korta dagboksanteckningar från perioder om ett par månader, där gruppabetaren kortfattat redogör för händelser, meningsutbyten etc som bedömts som viktiga. Siffror i marginalen på dagboksanteckningarna hänvisar till en analys av rapportmaterialet i slutet av boken.

Rapporterna och analysen av dessa är de klart bästa avsnitten av boken. Rapporterna är anspråkslösa, men konkreta och illustrativa och tillsammans med analyserna ger de en fin bild av skeendet i grupperna och av hur gruppabetarna med tiden blir allt mer observanta på dynamiken i gruppen och på vad de kan göra för att förändra saker som de tycker är otillfredsställande. Några för institutionsarbete principiellt viktiga punkter som rapporterna belyser är tex möjligheterna att med relativt små medel hjälpa en grupp ungdomar till ökad förståelse för hur de fungerar. Gruppterapi eller liknande metoder användes inte på den aktuella institutionen, men genom ett medvetet satsande på grupparbete uppnåddes många av de effekter som man annars förväntar sig av mer ambitiöst upplagda psykoterapeutiska program. En annan viktig punkt är att man uppenbarligen, med personalens hjälp, också lyckades åstadkomma vissa förändringar i institutionens administrativa organisation.

Dispositionen av bokens olika

delar gör dock att materialet är relativt svärgripbart och det allmänna intrycket blir något splittrat. Ifråga om rapporterna hade det varit en fördel om analysmaterialet hade kommit i direkt anslutning till dessa. Som det nu är kommer analyserna sist och om man inte är speciellt intresserad av de teoretiska avsnitten där emellan kan man med fördel läsa rapporterna och analyserna i direkt anslutning till varann. De teoretiska avsnitten bidrar inte i någon högre grad till en ökad förståelse av rapportmaterialet, utan kan ses som en fristående del av boken. Man kan också ifrågasätta behovet av tre olika typer av förord. Enligt min mening är författarens introduktion den enda information läsaren är beroende av för att få ett grepp om bokens uppläggning.

Bokens andra del innehåller som nämnts mer teoretiska funderingar. Författaren diskuterar vad som menas med en "klient" och aktualiserar behovet av en vidgad socialarbetarroll. Han ansluter sig i princip till allmän socialpsykologisk teoribildning i fråga om sin syn på samspelsmekanismer i grupper och mot den bakgrunden redogör han för en av Schwartz (1961) utarbetad modell för att minska kommunikationssvårigheter i grupparbete, den sk medlande modellen. Författaren knyter användandet av modellen främst till socialarbetarrollen, vilket inte hindrar att den är relevant för alla som är engagerade i någon form av socialt grupparbete. Schwartz anger fem huvuduppgifter som karakteriserar metodiken: att kartlägga gemensamma nämnare hos klient och institution, att upptäcka och ta itu med hinder för kommunikation, att tillhandahålla data, att fungera som identifieringsobjekt och slutligen att definiera krav och begränsningar i den aktuella grupsituationen. I och för sig är

mycket av vad som sägs i detta avsnitt viktigt och relevant för förståelsen av olika typer av gruppprocesser, men framställningen är tämligen splittrad och jag saknar ett samlat helhetsperspektiv på målsättningen med grupparbetet och kopplingen mellan detta arbete och den beskrivna metoden.

Bokens sista del, som innehåller en inventering av interaktionstekniker kan liknas vid en manual, där författaren med utgångspunkt från Schwartz modell skiljer mellan kognitiva (primärt inriktsorienterade) och transitiva (primärt beteendeorienterade) tekniker. Sammanlagt får han fram 26 kategorier, uppdelade på tre huvudområden. Kategorierna är relativt allmänt utformade, men exemplen som illustrerar deras innehåll är konkreta och lättfattliga. Genom dessa exempel, som är hämtade ur praktikrapporterna framstår metoden relativt klar liksom också skeendet i grupperna.

Sammanfattningsvis ger rapportmaterialet med analyserna på slutet den största behållningen. Framställningen av den medlande modellen har också visst värde och framför allt genomgången av de olika beteendekategorierna. Detta avsnitt kan vara till viss hjälp för den som är intresserad av att utvärdera olika typer av gruppprocesser på institutioner och liknande. Antalet kategorier verkar dock väl många för att de ska kunna skiljas åt på ett meningsfullt sätt i en systematisk utvärdering. De teoretiska avsnitten är lite splittrade och inte heller någon absolut förutsättning för att man ska kunna tillgodogöra sig bokens mer tillämpade avsnitt. Boken torde ha ett värde för dem som är intresserade av vad som händer i grupper och på institutioner och hur samspelet i grupper kan påverkas i olika riktningar.

Siv Boalt Boëthius

Erfarenhetsredovisning av behandling

MERIT HERTZMAN-ERIC-
SON:

Hjälpt av samhället?

Natur och Kultur

118 s. ca kr 19:—

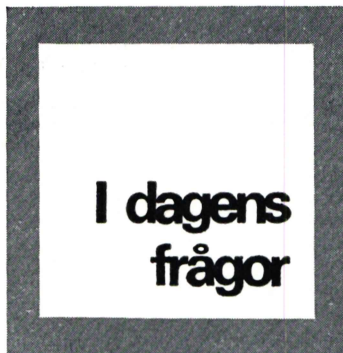
I arbetet bland och för giftmissbrukande ungdomar möter man en rad olika uppfattningar hur vård- och upplysningsarbete bör bedrivas. I inledningen till boken *Hjälpt av samhället?* deklarerar författaren "Det går aldrig att gå förbi den enskilda människan och tro att vi skall klara alla problem genom ett förbättrat samhälle. Vi kan inte heller bortse från samhällsstrukturer och ändra på enskilda familjers problem bara genom en intensiv familjebehandling (familje- eller individualcentrerad). Problemen måste mötas både individuellt och med samhällsförändringar, attitydförändringar."

Boken diskuterar ungdomsproblem där narkotika, alkoholmissbruk, kriminalitet, dåliga hemförhållanden är de huvudsakliga "ingredienserna". Särskilt redogörs för några flickor som vistats på olika institutioner. Flickorna redogör — 7 år efter vistelsen på flickhemmet — hur de upplevde vistelsen där. Denna form av erfarenhetsredovisning är viktig att ta del av, inte minst med tanke på de försök som görs för att finna bättre behandlingsmetoder.

Inom socialvården (inklusive vården av narkotika- och alkoholskadade) är önskemålen om verklighetsnära behandlingsmodeller mycket stora och angelägna. "Hjälpt av samhället?" kan här ge material för diskussion och utformning av behandlingsplaner för en del av de många enskilda människorna som drabbats av giftmissbruk. Varje kapitel i boken avslutas med diskussionsupp-

gifter, vilket medför att boken synnerligen väl lämpar sig för diskussioner bland kontaktmän (övervakare), i arbetslag och personalgrupper.

Bertil Johansson

Red: Sten Söderberg

Nytt miljögift i flamskyddsmedel

Ett svenskt forskarteam vid universitetet i Umeå har avslöjat ett nytt, smygande miljögift! Det gäller flamskyddsmedel, som används i allt större utsträckning, meddelar *Arbetet* 15.5.72. Medlet används i lättantändliga material, mattor, kläder, papper etc. Flamskyddsmedlen ersätter PCB — ett annat miljögift som förbjudits. Det är professor Christoffer Rappe på Umeå universitet som gjort upptäckten. Han och hans miljö-
vårdsgrupp på universitetet begär 60 000 kr i anslag för att lösa gåtan med det nya giftet.

Professor Rappe är först i världen med att slå larm. Professorn till *Arbetet*:

Flamskyddsmedlen är, enligt de rapporter jag har, uppbyggda på liknande sätt som PCB. Har samma effekter, är lika svåra att bryta ner som PCB.

Professor Christoffer Rappe och hans miljö-
vårdsgrupp planerar nu ett omfattande forskningsprojekt. Bl a ska man då försök-

ka få fram en speciell analysmetodik för flamskyddsmedel. Professor Rappe har hos STU, Styrelsen för teknisk utveckling, ansökt om ett bidrag på 60 000 kr för projektet. STU har skickat ansöknings-
vidare till Naturvårdsverket.

Jag hoppas innerligt att Naturvårdsverket säger ja. Detta är en oerhört viktig sak, säger professor Rappe.

Jag har skrivit till amerikanska företag och begärt uppgifter om de flamskyddsmedel som nu lanseras. Jag vill veta i vilken omfattning man hunnit sprida dem och i vilka produkter de används.

Tidningen tillfogar i en fotnot: Flamskyddsmedel i kläder, mattor etc innebär, så vitt man vet, inga som helst risker för den som bär kläderna eller handskas med dem. Det är först när produkterna tjänat ut och förbräns eller förstörs, som gifterna frigörs och letar sig ut i naturen. Samma egenskaper som PCP har.

Bilavgaserna och blodvärden — brittisk undersökning

I utkanten av Birmingham i England, där ett komplicerat system av motorvägar leder fram mellan ett koleldat kraftverk och ett bostadsområde har gjorts undersökningar av luftförorening och blodvärden hos hyresgästerna. Trafikmaskinen öppnades först i maj månad men redan dessförinnan gjordes blodprover. Sv D:s Lennart Sundegårdh rapporterar från Birmingham:

Det är framför allt blyet som intresserar. Bly finns i högoktanig bensin och efter förbränningen flyger blyet ut i luften med avgaserna. Men man tänker också kontrollera nivåerna av koppar, zink, kadmium, nickel, kobolt, krom och barium plus förstas svaveldioxid, som håller ställningarna som luftföroreningsindikator nummer ett.

Trafikökningen blir verkligen brutal och det kommer de människor att märka vars våningar praktiskt taget hänger ut över